

ДО ПИТАННЯ БУДІВНИЦТВА ГОЛОВНОГО КОРПУСУ ТЕХНІЧНОЇ АКАДЕМІЇ У ЛЬВОВІ

Наприкінці 60-х рр. XIX ст. усі заняття Технічної академії відбувалися у будинку Даровського, академії постійно бракувало приміщень, але вона не мала підтримки уряду щодо побудови окремого будинку. У 1867 р. професор кафедри будівництва Едуард Стікс виконав проект нової будівлі, яка мала розміщуватись на площі Каструм, однак цей проект не було втілено. Зокрема, 22 липня 1869 р. магістрат Львова прийняв ухвалу про передачу цієї ділянки під будівництво, виконуючи умови контракту від 18 квітня 1868 р. Однак вже наприкінці серпня 1869 року, додатково застережено, що якщо нова будівля з плином часу не буде використовуватись Технічною академією, то повинна перейти для наукової установи, і жодним чином не для шпиталю, військових кошар чи стаєнь [5, арк. 1].

Натомість академія постійно розширювалась: у 1870 р. імператор дозволив відкрити три нові кафедри – нарисної геометрії, механіки і машинобудування, та кафедри інженерії. Наступного року відкрито ще три кафедри – будівельних конструкцій і архітектури, геодезії і хімічної технології [1, с. 84 – 85]. Також восени 1871 року начальника руху Львівсько-Чернівецької залізниці Юліана Захарієвича призначено звичайним професором кафедри будівельних конструкцій та архітектури [3, арк. 62.]. 9 жовтня 1872 року було відкрито звичайну кафедру механіки і теорії машин та кафедру мінералогії і геології, а також надзвичайну кафедру орнаментального рисунку і моделювання. Окрім того, грону професорів та новообраному ректору Феліксу Стжелецькому представлено на обговорення та уточнення Тимчасовий розпорядок внутрішнього устрою і керівництва справами Технічної академії. Згідно цього розпорядку, в академії запроваджується існування трьох окремих фахових шкіл: інженерної, будівництва та хіміко-технічної [3, арк. 71 – 76]. Із таким збільшенням кількості кафедр знову виникло питання розбудови навчальних приміщень. Після отримання імператорського дозволу у 1873 році і виділення коштів в розмірі 1 300 000 злотих, А. Голуховський запропонував професору Ю. Захарієвичу розробити проект будівлі в дільниці Новий світ [1, с. 88]. Для цього Ю. Захарієвич відправився у подорож Німеччиною та Австрією, щоб познайомитись із схожими будівлями. Після повернення він представив план головного будинку та будинку хімії [15, с. 58]. Як писала Gazeta Lwowska: «Невдовзі розпочнеться державним коштом будівництво корпусу для Технічної академії. Залізниця Карла Людвіга знизила ціну транспортування матеріалів для цього будівництва на 50% і скоро мають бути перевезені 70 000 центнерів каменю з Бродів і 18 000 центнерів кам'яних плит з Тернополя як частина матеріалів для цього величезного будівництва» [9, с. 2]. До речі, камінь мали видобувати на каменоломнях в Пеняках, Кросно і Демні та одразу здійснювати там первинну обробку [6, арк. 55].

Для проведення будівництва був скликаний Будівельний комітет у складі семи осіб під головуванням намісника Галичини А. Голуховського. Завданням Комітету було проводити верхове управління будовою, розподіляти роботи, слідкувати за витратами. Фактично 1873 рік був підготовчим до будівництва. Юліан Захарієвич представив протокол угоди від 6 травня 1873 р. з підприємцем Ігнацієм Кішковським на викопання трьох криниць та проведення зондування ґрунту на території будівництва. За ці роботи планувалось видати на початку облігації номіналом по 100 злотих кожна. Згідно угоди роботи мали проводитись від 13 травня – до 15 червня [6, арк. 4 – 8]. Пізніше було перераховано вартість проведення робіт та визначено, що вони коштують 420 злотих [6, арк. 11]. За безперебійне постачання вапна відповідав Самуель Хайчер, що проживав у Львові на вулиці Клепарівській, недалеко Дому інвалідів [7, арк. 4]. Фактично на травень 1874 року було викопано одну криницю від вулиці Карпінського, водою з якої гасили вапно, а на середині площі саме копали другу криницю. Уся площа загромаджена відбірним будівельним матеріалом, серед яких пісок, видобутий з того

самого ґрунту, на якому буде зведено будинки головного корпусу та хімічної лабораторії. Значна частина фундаменту під будівництво лабораторії на той час вимурувана [10, с. 3]. Станом на кінець липня фундамент під головний корпус теж був практично завершений [11, с. 3]. На зиму 1874-75 рр. здійснювалось тимчасове покриття дошками головної будівлі для захисту від опадів, оплатити за ці роботи Комітет постановив 561,57 злотих [8, арк. 6 – 9]. У лютому 1875 року Галицьке товариство виробництва цегли і будівництва у Львові звернулось до Будівельного Комітету з проханням доплатити ще принаймні тисячу злотих чи $\frac{3}{4}$ тисячі, оскільки Товариство постачало для будівництва дерево, цемент, пісок, штаби заліза тощо на суму 52 375 злотих, а виділено йому було 51 700 злотих [8, арк. 15]. Значну частину деревини Товариство постачало за посередництва Фірми пана Генріка Мізеса, який надавав з Немирівських лісів так званий матеріал «гданський». Окрім того, Товариство заключило договір на постачання соснового лісу з-під Буська із паном Вайнербергом з Золочева. Також з панамі Баседжес і Гляйдінгером на постачання соснового лісу з Немирова, зруб яких граничить зі зрубом п. Мізеса. Товариство звернулось до Комітету з проханням, щоб деревину, яка незабаром прибуде убезпечили від вологи, оскільки вона буде використана для перекриття даху [8, арк. 19 – 20].

Відомо, що у час найінтенсивнішої роботи (1875 рік) на будові щоденно працювало близько 600 осіб: 240 мулярів, 40 теслів, 30 каменярів і 300 помічників. Великий внесок в оздоблення споруди зробив професор Політехніки Леонардо Марконі, під керівництвом якого виконано частину зовнішніх різьбярських робіт [2, с. 25].

У листопаді 1875 року головна будівля вже стояла під дахом за винятком головного фасаду від вулиці Новий Світ. Через безперервні дощі роботи у цьому році були припинені. Будівельне товариство влаштувало з цього приводу бенкет, на який запрошено членів комітету будівництва з ц.к. Намісництва, професорів академії, членів товариства, керуючих будівництвом, разом 36 осіб. Бенкет відбувався в залі будинку, призначеного для лабораторії, а в підвалах цього будинку частували понад 200 мулярів, 80 мулярських помічників, 60 теслів і т.д., які протягом року працювали над будівлею [12, с. 3].

6 червня 1877 р. у листі до Галицького намісництва тодішній ректор Технічної академії Август Фройнд повідомляє про те, що переїзд до нової будівлі академії (теперішнього головного корпусу) планує завершитись до кінця липня 1877 року. Водночас, оскільки будівництво дому, призначеного для проживання професорів та інших працівників академії ще не завершено, ректор вважає за необхідне виділити секретарю академії Т. Стерналю приміщення для тимчасового проживання на другому поверсі академії. Сім'я у секретаря досить чисельна, тому А.Фройнд надав пропозицію Намісництву, щоб Т. Стерналю виділили помешкання з трьох менших і однієї більшої кімнат та кухні [4, арк. 77].

Під кінець липня 1877 року значну частину будівлі вже було передано в користування професорам та слухачам академії. Найкрасивішою вважалася актові зала, яку на той час завершували штукатурити, однак відзначалася і бібліотечна зала із дерев'яною стелею роботи Браугауза з Відня [13, с. 3].

Ще у вересні 1876 року Товариство здало будівничому комітетові хімічну лабораторію, а 31 жовтня 1877 року будинок Політехніки як цілком закінчений і готовий до використання [2, с. 27]. Інавгурація новообраного ректора Юліана Захарієвича та посвята будівлі відбулися 15 листопада 1877 року за присутності Міністра віровизнань та освіти д-ра Штремаєра. Того ж дня відбувся бенкет в готелі Жоржа, на якому присутні виголошували тости на похвалу Цісаря, пана міністра, гр.. Потоцького, св.. пам'яті гр. Голуховського [14, с. 3].

Список використаних джерел і літератури

1. Від Реальної школи до Львівської політехніки: нариси з історії Львівської політехніки (1816 – 1918) / упор. О.В.Шишка; за ред. Ю.Я.Бобала; Національний університет «Львівська політехніка», Науково-технічна бібліотека. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 440 с.
2. Жук О. Головна будівля Львівської політехніки [вид. друге] / Олександр Жук. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. – 75 с.
3. Центральний державний історичний архів України у м. Львів (далі ЦДІАЛ). – Ф. 146, Оп.51 А, Спр. 306 А.

4. ЦДІАЛ. – Ф. 146, Оп. 51 А, спр. 416.
5. ЦДІАЛ. – Ф. 146, Оп.51 А, Спр. 874.
6. ЦДІАЛ. – Ф. 146, Оп.66, Спр. 881.
7. ЦДІАЛ.– Ф. 146, Оп.66, Спр. 882.
8. ЦДІАЛ.– Ф. 146, Оп.66, Спр. 904.
9. Gazeta Lwowska. – 1873. – 27 czerwca.
10. Gazeta Lwowska. – 1874. – 2 maja.
11. Gazeta Lwowska. – 1874. – 29 lipza.
12. Gazeta Lwowska. – 1875. – 15 listopada.
13. Gazeta Lwowska. – 1877. – 21 lipza.
14. Gazeta Lwowska. – 1877. – 15 listopada.
15. Popławski Z. Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844 – 1945/ Zbysław Popławski. – Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład Narodowy imienia Ossolinskich, 1992. – 362 s.

Куцаєва Тамара Олександрівна
к.і.н., ст. наук. співр.,
Національний музей історії України
tamara_kusaeva@ukr.net

«ДОДАТКОВА АТРИБУЦІЯ» І «РЕАТРИБУЦІЯ» МУЗЕЙНИХ ПРЕДМЕТІВ: ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ КОЛЕКЦІЇ НМІУ)

Метою розвідки є пропозиція дискусії про потребу комплексного перегляду змісту інвентарних карток (ІК), як виду музейної документації на музейні предмети (МП). Актуальність теми підсилена тим, що вона не висвітлена в науковій, науково-популярній формі. Наведені ситуації актуалізують розгляд ІК як явища, що має змістовно «еволюціонувати» разом із вимогами до інформації в 21 ст. Адже однією із задач музейної документації є забезпечення повноцінного використання музейних зібрань із мінімальними затратами часу [2].

Атрибуції МП присвячено багато публікацій. Однак музейна спільнота хоча на практиці і звертається до названої нами умовної «додаткової атрибуції» (відкриття нових аспектів МП: автор, хронологія, «легенда», особи, пов'язані з пам'яткою) або «реатрибуції» (нове розуміння МП, зокрема назва), проте теоретично питання не обґрунтовані. Названа діяльність може змінити розуміння й використання зібрань. Практично це проявиться у складанні науково-уніфікованих паспортів (НУП), які нині і є відправними точками для наукової та експозиційної діяльності та відкриття перспективи введення МП у науковий обіг. Акцентуємо, що метою розвідки є не «додаткова атрибуція», «реатрибуція», а узагальнення прикладів, що актуалізують потребу цієї системної діяльності. Означене розглядаємо у межах нового напрямку музеології – музейної евристики [1].

Видом музейної документації, нині цікавим дослідникам є НУП, згідно з Інструкцією з організації обліку МП, 2016 р. [3]. Проте Інструкція не вживає слово «доопрацювання», а «зміни» – у виключних випадках. Отже, Інструкція, Положення про музейний фонд України (2000) [5] і Дод. до Наказу Міністерства культури і туризму № 653 (2001) [2] не містять вказівки про переведення у формат НУП ІК. Сама ІК, як вид документації українських музеїв радянського періоду, пройшла цікаву еволюцію (від 9 до 17 пунктів наукової атрибуції МП на противагу 46 пунктам НУП). У фондах НМІУ наявні заповнені бланки ІК 1940-60-х рр., що використовувалися послідовно до НУП.

Зважаючи, що колосальну частину МП сучасних музеїв взяли на облік у часи УРСР, зрозуміла можлива застарілість інформації, доступної музейникам 30-50 р. тому в суспільстві з низьким розвитком інформаційних технологій, обмеженим спілкуванням із зарубіжними колегами, ідеологічним контролем. Тому сформований колись величезний пласт «оперативної інформації про МП» може бути нині проблемним для дослідників зважаючи на свій зміст.